JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
YVES BOT
29 päivänä marraskuuta 2011 [1]

Asia C-406/10

SAS Institute Inc.
vastaan
World Programming Ltd

(High Court of Justice (England & Wales), Chancery Divisionin (Yhdistynyt kuningaskunta) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Immateriaalioikeudet — Direktiivi 91/250/EY — Direktiivi 2001/29/EY — Tietokoneohjelmien oikeudellinen suoja — Sellaisten eri ohjelmien kehittäminen, joissa toisinnetaan toisen tietokoneohjelman toiminnallisuuksia ilman pääsyä sen lähdekoodiin

1. Unionin tuomioistuinta pyydetään nyt käsiteltävässä ennakkoratkaisupyynnössä täsmentämään direktiivissä 91/250/ETY [2] tietokoneohjelmille annetun tekijänoikeuden oikeudellisen suojan sekä direktiivissä 2001/29/EY [3] teoksille annetun oikeudellisen suojan ulottuvuutta.

2. High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division, (Yhdistynyt kuningaskunta) tiedustelee ensisijaisesti erityisesti sitä, saavatko tietokoneohjelman toiminnallisuudet ja ohjelmointikieli tekijänoikeudellista suojaa direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohdan nojalla. Tämän säännöksen mukaan tämä suoja koskee kaikkia tietokoneohjelman eri ilmaisumuotoja ja siinä muistutetaan, että ideat ja periaatteet, jotka ovat tietokoneohjelman minkä tahansa osan perustana, eivät saa tekijänoikeudellista suojaa tämän direktiivin nojalla.

3. Unionin tuomioistuimelta tiedustellaan lisäksi, onko direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklaa tulkittava siten, että sitä, että lisenssinhaltija toisintaa koodin tai kääntää datatiedostomuodon koodin muodon voidakseen kirjoittaa omaan tietokoneohjelmaansa lähdekoodin, joka lukee ja kirjoittaa tätä tiedostomuotoa, ei voida pitää toimena, jota varten tarvitaan lupa.

4. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää unionin tuomioistuinta lisäksi täsmentämään tietokoneohjelman tekijän yksinoikeuksia koskevan poikkeuksen ulottuvuutta, josta säädetään kyseisen direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa ja josta todetaan, että henkilö, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelman kappaletta, saa ilman oikeudenhaltijan suostumusta tarkkailla, tutkia ja kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman osan perustana, jos hän tekee sen ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin hänellä on oikeus.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annettu neuvoston direktiivi (EYVL L 122, s. 42).

3 — Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL L 167, s. 10).

5. Unionin tuomioistuinta pyydetään lopuksi pohtimaan direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdan mukaisen suojan ulottuvuutta; sen mukaan tekijällä on teostensa osalta yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen. Kysymys koskee tarkemmin sanoen sitä, loukataanko tämän säännöksen mukaan sillä, että tietokoneohjelmassa tai sen käyttöoppaassa toisinnetaan tiettyjä ohjelman osia, jotka on kuvailtu toisen tietokoneohjelman käyttöoppaassa, tämän viimeksi mainitun käyttöoppaan tekijänoikeutta.

6. Tässä ratkaisuehdotuksessa selvitetään, miksi katson, että direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, etteivät tietokoneohjelman toiminnallisuudet eikä ohjelmointikieli sinällään voi saada tekijänoikeudellista suojaa. Kansallisen tuomioistuimen on sen sijaan selvitettävä, onko tämän ohjelman tekijä toisintaessaan omassa tietokoneohjelmassaan nämä toiminnallisuudet toisintanut merkittävän osan ensimmäisen ohjelman sellaisista elementeistä, jotka ovat sen tekijän henkisen luomistyön ilmentymä.

7. Ehdotan lisäksi, että unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklaa on tulkittava siten, että sitä, että lisenssinhaltija toisintaa koodin tai kääntää tietyn datatiedostomuodon koodin muodon voidakseen kirjoittaa omaan tietokoneohjelmaansa lähdekoodin, joka lukee ja kirjoittaa tätä tiedostomuotoa, ei voida pitää toimena, jota varten tarvitaan lupa, jos tämä toimenpide on ehdottoman välttämätön sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus eri ohjelmien elementtien välillä. Tämän toimenpiteen seurauksena ei saa olla, että tämä lisenssinhaltija voi siten kopioida tietokoneohjelman koodin omaan ohjelmaansa, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä.

8. Seuraavaksi esitän syyt, joiden perusteella katson, että kyseisen direktiivin 5 artiklan 3 kohtaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 4 artiklan a ja b alakohdan ja 5 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että ilmauksella ”ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin [siihen oikeutetulla henkilöllä] on oikeus”, viitataan toimenpiteisiin, joihin kyseinen henkilö on saanut oikeudenhaltijalta luvan, sekä tietokoneohjelman aiotun tarkoituksen mukaisen käytön kannalta välttämättömiin tietokoneen muistiin lukemisen ja ajamisen toimenpiteisiin. Tämän säännöksen mukaisesti tapahtuvasta ohjelman toiminnan tarkkailemisesta, tutkimisesta tai kokeilemisesta ei saa seurata, että henkilöllä, jolla on oikeus käyttää tämän tietokoneohjelman kappaletta, on pääsy lähdekoodin ja kohdekoodin kaltaiseen tekijänoikeudella suojattuun tietoon.

9. Lopuksi ehdotan, että unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että toisen tietokoneohjelman käyttöoppaassa kuvailtujen tiettyjen elementtien toisintaminen tietokoneohjelmassa tai käyttöoppaassa voi loukata ensiksi mainittuun käyttöoppaaseen liittyvää tekijänoikeutta, jos näin toisinnetut elementit ovat niiden tekijän henkisen luomistyön ilmentymä, mikä kansallisen tuomioistuimen on siis selvitettävä.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Unionin oikeus*

1. Direktiivi 91/250

10. Direktiivillä 91/250 pyritään yhtenäistämään tietokoneohjelmien oikeudellista suojaa koskeva jäsenvaltioiden lainsäädäntö määrittämällä suojan vähimmäistaso.[4]

4 — Ks. tämän direktiivin johdanto-osan ensimmäinen, neljäs ja viides perustelukappale.

11. Kyseisen direktiivin johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen mukaan niihin arviointiperusteisiin, joita sovelletaan ratkaistaessa, voidaanko tietokoneohjelmaa pitää omaperäisenä teoksena, ei tule sisällyttää ohjelman laatua tai esteettistä arvoa koskevia seikkoja.

12. Direktiivin 91/250 johdanto-osan 13. perustelukappaleessa todetaan, että epäilysten välttämiseksi on tehtävä selväksi, että ainoastaan tietokoneohjelman ilmaisumuotoa suojataan ja että ideat ja periaatteet, jotka sisältyvät ohjelman eri osiin, rajapintoihin sisältyvät ideat ja periaatteet mukaan lukien, eivät saa tämän direktiivin mukaista tekijänoikeudellista suojaa. Tämän tekijänoikeudellisen periaatteen mukaisesti, siinä laajuudessa kuin logiikka, algoritmit ja ohjelmointikielet sisältävät ideoita ja periaatteita, nämä ideat ja periaatteet eivät saa mainitun direktiivin mukaista suojaa. [5]

13. Kyseisen direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraava:

”1. Jäsenvaltioiden on tämän direktiivin säännösten mukaisesti annettava tietokoneohjelmille tekijänoikeudellista suojaa kirjallisina teoksina, joita tarkoitetaan kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyssä Bernin yleissopimuksessa. Tässä direktiivissä ’tietokoneohjelmilla’ tarkoitetaan myös valmistelevaan suunnitteluun liittyvää aineistoa.

2. Tämän direktiivin mukainen suoja koskee kaikkia tietokoneohjelman eri ilmaisumuotoja. Ideat ja periaatteet, jotka ovat tietokoneohjelman minkä tahansa osan perustana, rajapintoihin sisältyvät ideat ja periaatteet mukaan lukien, eivät saa tekijänoikeudellista suojaa tämän direktiivin nojalla.

3. Tietokoneohjelmaa suojataan, jos se on omaperäinen siinä merkityksessä, että se on tekijänsä henkinen luomus. Muita arviointiperusteita ei saa soveltaa arvioitaessa, suojataanko ohjelmaa.”

14. Kyseisen direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jollei 5 tai 6 artiklasta muuta johdu, 2 artiklassa tarkoitetun oikeudenhaltijan yksinoikeudet käsittävät oikeuden seuraaviin toimiin tai niiden sallimiseen:

a) tietokoneohjelman tai sen osan pysyvä tai tilapäinen toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa. Jos tietokoneohjelman lukeminen tietokoneen muistiin, näyttäminen, ajaminen, siirtäminen tai tallentaminen edellyttää tällaista toisintamista, nämä toimet edellyttävät oikeudenhaltijan suostumusta;

b) tietokoneohjelman kääntäminen, muuntaminen, sovittaminen ja muunlainen muuttaminen sekä näiden toimien tulosten toisintaminen rajoittamatta kuitenkaan ohjelmaa muuttaneen henkilön oikeuksia;

c) alkuperäisen tietokoneohjelman tai sen kappaleiden levitys yleisölle vuokraamalla tai millään muulla tavalla. Kun oikeudenhaltija tai joku muu hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran myynyt tietokoneohjelman kappaleen yhteisössä, oikeudenhaltijan oikeus kyseisen kappaleen levittämiseen yhteisössä raukeaa, lukuun ottamatta oikeutta valvoa ohjelman tai sen kappaleen vuokraamista edelleen.”

15. Direktiivin 91/250 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu, 4 artiklan a ja b kohdassa tarkoitetut toimet eivät edellytä oikeudenhaltijan suostumusta, jos ne ovat tarpeen, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti, virheiden korjaaminen mukaan lukien.

5 — Ks. direktiivin 91/250 johdanto-osan 14. perustelukappale.

2. Henkilöä, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, ei voida sopimuksin kieltää valmistamasta varmuuskappaletta, sikäli kuin se on tämän käytön kannalta tarpeen.

3. Henkilö, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelman kappaletta, saa ilman oikeudenhaltijan suostumusta tarkkailla, tutkia tai kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman osan perustana, jos hän tekee sen ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin hänellä on oikeus."

16. Kyseisen direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Oikeudenhaltijan suostumusta ei vaadita, jos koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen 4 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitetuin tavoin on välttämätöntä sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä, ja seuraavat edellytykset täyttyvät:

a) nämä toimet suorittaa lisenssinhaltija tai muu henkilö, jolla on oikeus käyttää ohjelman kappaletta, taikka heidän lukuunsa henkilö, jolla on siihen oikeus;

b) yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeellinen tieto ei aikaisemmin ole ollut helposti ja nopeasti a alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden saatavilla;

ja

c) nämä toimet rajoittuvat niihin alkuperäisen ohjelman osiin, jotka ovat yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeen.

2. Tietoja, jotka on saatu 1 kohdan säännöksiä sovellettaessa ei saa näiden säännösten mukaisesti:

a) käyttää muuhun tarkoitukseen kuin itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden aikaansaamiseen;

– –

3. Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin yleissopimuksen määräysten mukaisesti tämän artiklan säännöksiä ei saa tulkita niin, että niitä voidaan soveltaa tavalla, joka aiheuttaa haittaa oikeudenhaltijan oikeutetuille eduille tai on ristiriidassa ohjelman tavanmukaisen hyväksikäytön kanssa."

17. Direktiivin 91/250 9 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen mukaan kaikki sopimusmääräykset, jotka ovat 6 artiklan tai 5 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädettyjen poikkeusten vastaisia, ovat mitättömiä.

2. Direktiivi 2001/29

18. Direktiivi 2001/29 koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellista suojaa sisämarkkinoilla ja siinä keskitytään erityisesti tietoyhteiskuntaan. [6]

19. Kyseistä direktiiviä sovelletaan, ellei erityisesti tietokoneohjelmien oikeudellista suojaa koskevista säännöksistä muuta johdu. [7]

20. Kyseisen direktiivin 2 artiklan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on teostensa osalta yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen.

6 — Ks. kyseisen direktiivin 1 artiklan 1 kohta.

7 — Ks. direktiivin 2001/29 1 artiklan 2 kohdan a alakohta.

B *Kansallinen oikeus*

21. Direktiivit 91/250 ja 2001/29 on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä vuoden 1988 tekijänoikeus-, mallioikeus- ja patenttilailla (Copyright, Designs and Patents Act 1988), sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1992 tekijänoikeusasetuksella (tietokoneohjelmat) (Copyright (Computer Programs) Regulations 1992), sekä vuoden 2003 tekijänoikeus- ja lähioikeusasetuksella (Copyright and Related Rights Regulations 2003, jäljempänä vuoden 1988 laki).

22. Vuoden 1988 lain 1 §:n 1 momentin a alakohdassa säädetään, että tekijänoikeus on varallisuusoikeus, joka koskee alkuperäisiä kirjallisia ja taiteellisia teoksia sekä näytelmä- tai sävellysteoksia. Tämän lain 3 §:n 1 momentin a–d alakohdan mukaan 'kirjallisella teoksella' tarkoitetaan mitä tahansa kirjoitettua, puhuttua tai laulettua teosta, lukuun ottamatta näytelmä- tai sävellysteoksia, muun muassa taulukkoa tai kokoelmaa, joka ei ole tietokanta, sekä tietokoneohjelmaa, tietokoneohjelman valmistelevaa suunnitteluaineistoa ja tietokantaa.

23. Mainitun lain 16 §:n 1 momentin a kohdan mukaan tekijänoikeuden haltijalla on yksinoikeus teoksen kopioimiseen (ts. kappaleen valmistamiseen).

24. Vuoden 1988 lain 16 §:n 3 momentin a ja b kohdan mukaan tekijänoikeudella rajoitettuja toimia ovat suorat tai välilliset toimet, jotka koskevat koko teosta tai huomattavaa osaa siitä.

25. Kyseisen lain 17 §:n 2 momentin mukaan kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka näytelmä- tai sävellysteoksen kopioimisella tarkoitetaan teoksen toisintamista missä tahansa aineellisessa muodossa. Tähän sisältyy teoksen sähköinen tallentaminen millä tahansa välineellä.

26. Vuoden 1988 lain 50BA §:n 1 momentin mukaan sitä vastoin kyseessä ei ole tekijänoikeuden loukkaus, jos henkilö, jolla on laillinen oikeus käyttää tietokoneohjelman kappaletta, tarkkailee, tutkii tai kokeilee tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman minkä tahansa osan perustana, jos hän tekee sen ohjelman lataamisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin hänellä on oikeus. Tämän lain 50BA §:n 2 momentissa täsmennetään, että 1 momentin nojalla sallitun toimen kannalta ei ole merkitystä sillä, sisältyykö sopimukseen jokin sellainen ehto tai edellytys, jolla kyseinen toimi kielletään tai sitä rajoitetaan.

II Tosiseikat ja pääasia

27. SAS Institute Inc. (jäljempänä SAS Institute) on kehittänyt analyyttisen ohjelmiston, joka tunnetaan nimellä SAS (jäljempänä SAS-ohjelmisto). SAS-ohjelmisto käsittää useita ohjelmia, joiden avulla käyttäjät voivat käsitellä ja analysoida tietoja, erityisesti tilastotietoja. SAS-ohjelmiston perusosa on nimeltään Base SAS. Sen avulla käyttäjät voivat kirjoittaa ja suorittaa sovellusohjelmia tietojen käsittelemiseksi. Tällaiset sovellukset kirjoitetaan SAS-komentokielellä.

28. Base SAS:n toiminnallisuuksia voidaan laajentaa käyttämällä lisäkomponentteja. Näistä komponenteista kolme on pääasian kannalta erityisen merkittäviä. Kyse on SAS/ACCESS, SAS/GRAPH ja SAS/STAT -nimisistä komponenteista (jäljempänä yhdessä Base SAS:n kanssa SAS-komponentit).

29. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selvittää, että ennen tämän oikeusriidan taustalla olevia tapahtumia SAS Instituten asiakkailla ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin hankkia tarvitsemiensa SAS-ohjelmiston osien käyttämiseksi edelleen lisenssin, jotta ne voivat suorittaa olemassa olevia SAS-komentokielellä kirjoitettuja sovellusohjelmiaan ja luoda uusia ohjelmia. Asiakas, joka olisi halunnut vaihtaa toisen toimittajan ohjelmistoon, olisi nimittäin joutunut kirjoittamaan olemassa olevat sovellusohjelmansa uudelleen eri komentokielellä, mikä edellyttää merkittäviä investointeja.

30. Tästä syystä World Programming Limited (jäljempänä WPL) päätti kehittää vaihtoehtoisen World Programming Systemiksi nimetyn tietokoneohjelman (jäljempänä WPL-ohjelmisto), joka pystyy suorittamaan SAS-komentokielellä kirjoitettuja sovellusohjelmia.

31. WPL ei peittele sitä, että sen aikomus oli jäljitellä suurta osaa SAS-komponenttien toiminnallisuuksista mahdollisimman tarkasti. Näin se varmisti, että sama syöttö [8] tuottaisi saman tuloksen. [9] WPL halusi, että sen asiakkaiden sovellusohjelmat toimisivat samalla tavalla WPL-ohjelmistossa kuin SAS-komponenteissa.

32. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, ettei ole näytetty toteen, että näin tehdessään WPL:llä oli pääsy SAS-komponenttien lähdekoodiin [10] tai että WPL oli kopioinut SAS-komponenttien lähdekoodin tekstiä tai mitään tämän lähdekoodin rakenteellisia osia.

33. SAS Institute vaatii, että WPL:n toiminnan todetaan loukkaavan sen tietokoneohjelmien tekijänoikeuksia. Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimet ovat todenneet kahdessa erillisessä päätöksessä, ettei se, että tekijänoikeuden haltijan kilpailija tutkii, miten ohjelma toimii, ja kirjoittaa tämän jälkeen oman ohjelmansa jäljitellen sen toiminnallisuutta, loukkaa tietokoneohjelman lähdekoodin tekijänoikeutta.

34. SAS Institute kyseenalaisti tämän lähestymistavan ja valitti ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Se moittii WPL:ää pääasiallisesti seuraavista seikoista:

— WPL on WPL-ohjelmiston luodessaan kopioinut SAS Instituten julkaisemat SAS-ohjelmiston käyttöoppaat (jäljempänä SAS-käyttöoppaat) ja loukannut siten sen SAS-käyttöoppaita koskevia tekijänoikeuksia

— WPL on täten kopioinut välillisesti tietokoneohjelmia, joihin SAS-komponentit sisältyvät, ja siten loukannut sen näitä komponentteja koskevia tekijänoikeuksia

— WPL on käyttänyt SAS-ohjelmiston niin kutsuttua Learning Edition -versiota sen lisenssiehtojen vastaisesti ja näin sekä rikkonut lisenssiin perustuvia sopimuksia että loukannut sen Learning Edition -versiota koskevaa tekijänoikeutta, ja

— WPL on loukannut sen SAS-käyttöoppaita koskevia tekijänoikeuksia laatiessaan oman käyttöoppaansa (jäljempänä WPL-käyttöopas).

III Ennakkoratkaisukysymykset

35. Koska High Court of Justice (England & Wales), Chancery Divisionilla on epäilyksiä siitä, miten unionin oikeuden säännöksiä on tulkittava, se on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Jos tietokoneohjelma (jäljempänä ensimmäinen ohjelma) on suojattu tekijänoikeudella kirjallisena teoksena, onko [direktiivin 91/250] 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, ettei kyseessä ole ensimmäistä ohjelmaa koskevan tekijänoikeuden loukkaus, jos tekijänoikeuden haltijan kilpailija, jolla ei ole pääsyä ensimmäisen ohjelman lähdekoodiin, joko suoraan tai kohdekielisen koodin takaisinmallinnuksen kaltaisen prosessin välityksellä kehittää toisen tietokoneohjelman (jäljempänä toinen ohjelma), joka toisintaa ensimmäisen ohjelman toimintoja?

8 — Syöttö on käyttäjien syöttämää tietoa.

9 — Tulos on tietokoneohjelman käsittelemästä syötöstä saatu tulos.

10 — Tietokoneohjelma saa alkunsa ohjelmoijan laatimasta lähdekoodista. Ihminen voi ymmärtää tätä sanoista muodostuvaa koodia. Kone ei kuitenkaan pysty suorittamaan sitä. Jotta se voi niin tehdä, koodi on käännettävä konekielelle binäärimuotoon, joka kostuu useimmiten numeroista 0 ja 1. Tätä kutsutaan kohdekoodiksi.

2) Vaikuttaako jokin seuraavista tekijöistä ensimmäiseen kysymykseen annettavaan vastaukseen:

   a) ensimmäisen ohjelman toiminnallisuuden luonne ja/tai laajuus

   b) ensimmäisen ohjelman kehittäjän ohjelman toiminnallisuuden kehittämiseen käyttämän taidon, harkinnan ja työn laatu ja/tai laajuus

   c) se, miten yksityiskohtaisesti ensimmäisen ohjelman toiminnallisuus on toisinnettu toisessa ohjelmassa

   d) se, että toisen ohjelman lähdekoodi toisintaa osia ensimmäisen ohjelman lähdekoodista enemmän kuin olisi ollut ehdottoman välttämätöntä saman toiminnallisuuden aikaansaamiseksi kuin ensimmäisessä ohjelmassa?

3) Jos ensimmäinen ohjelma tulkitsee ja suorittaa sovellusohjelmia, jotka ensimmäisen ohjelman käyttäjät ovat kirjoittaneet ensimmäisen ohjelman tekijän kehittämällä ohjelmointikielellä, joka sisältää ensimmäisen ohjelman tekijän kehittämiä tai valitsemia avainsanoja ja ensimmäisen ohjelman tekijän kehittämää syntaksia, onko [direktiivin 91/250] 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, ettei kyseessä ole ensimmäistä ohjelmaa koskevan tekijänoikeuden loukkaus, jos toinen ohjelma on kirjoitettu niin, että se tulkitsee ja suorittaa tällaisia sovellusohjelmia käyttämällä samoja avainsanoja ja samaa syntaksia?

4) Jos ensimmäinen ohjelma lukee ja kirjoittaa ensimmäisen ohjelman tekijän kehittämässä muodossa olevia datatiedostoja, onko [direktiivin 91/250] 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, ettei kyseessä ole ensimmäistä ohjelmaa koskevan tekijänoikeuden loukkaus, jos toinen ohjelma on kirjoitettu niin, että se lukee ja kirjoittaa samassa muodossa olevia datatiedostoja?

5) Onko kysymyksiin 1, 3 ja 4 vastaamisen kannalta merkitystä sillä, kehittikö toisen ohjelman tekijä tämän ohjelman:

   a) tarkkailemalla, tutkimalla ja kokeilemalla ensimmäisen ohjelman toimintaa, vai

   b) lukemalla ensimmäisen ohjelman tekijän laatimaa ja julkaisemaa käyttöopasta, jossa kuvataan ensimmäisen ohjelman toimintoja (jäljempänä käyttöopas), vai

   c) toimimalla sekä a että b kohdassa kuvatulla tavalla?

6) Kun henkilöllä on oikeus käyttää lisenssin perusteella ensimmäisen ohjelman kappaletta, onko [direktiivin 91/250] 5 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että lisenssinhaltija saa ilman oikeudenhaltijan suostumusta ladata, ajaa ja tallentaa ohjelman tarkkaillakseen, tutkiakseen tai kokeillakseen ensimmäisen ohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman kunkin osan perustana, jos lisenssinhaltija saa lisenssiehtojen mukaan ladata ensimmäisen ohjelman sekä ajaa ja tallentaa sen käyttäessään ensimmäistä ohjelmaa lisenssissä nimenomaisesti sallittuun tarkoitukseen, mutta ensimmäisen ohjelman tarkkailemiseksi, tutkimiseksi tai kokeilemiseksi suoritetuilla toimilla on laajempi kuin lisenssissä sallittu tarkoitus?

7) Onko [direktiivin 91/250] 5 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että ensimmäisen ohjelman toiminnan tarkkailemista, tutkimista tai kokeilemista on katsottava tehtävän niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ensimmäisen ohjelman kunkin osan perustana, jos näillä toimilla pyritään

   a) selvittämään ensimmäisen ohjelman toimintatapaa ja erityisesti yksityiskohtia, joita ei kuvailla käyttöoppaassa, siten, että tarkoituksena on kirjoittaa toinen ohjelma kysymyksessä 1 mainitulla tavalla – –

b) selvittämään, miten ensimmäinen ohjelma tulkitsee ja suorittaa sellaisella ohjelmointikielellä kirjoitettuja lauseita, jota se tulkitsee ja suorittaa (ks. – – kysymys 3)

c) selvittämään datatiedostomuodot, joita ensimmäiseen ohjelmaan on kirjoitettu tai se lukee (ks. – – kysymys 4)

d) vertaamaan toisen ohjelman suoritusta ensimmäiseen ohjelmaan niiden syiden tutkimiseksi, joiden johdosta niiden suoritukset eroavat toisistaan, ja parantamaan toisen ohjelman suorituskykyä

e) tekemään toisen ohjelman kehittämisen yhteydessä samanaikaisia testejä ensimmäisessä ohjelmassa ja toisessa ohjelmassa niiden tuottamien tulosten vertailemiseksi, erityisesti ajamalla samat testikoodit läpi sekä ensimmäisessä ohjelmassa että toisessa ohjelmassa

f) selvittämään ensimmäisen ohjelman tuottaman lokitiedoston tulos, jotta voidaan tuottaa lokitiedosto, jonka ulkoasu on identtinen tai samankaltainen

g) saamaan ensimmäinen ohjelma tuottamaan tietoja (itse asiassa tietoja, joissa postinumerot vastaavat [Amerikan y]hdysvaltojen osavaltioita) tarkoituksena selvittää, vastaavatko nämä tiedot asianomaisia virallisia tietokantoja, ja jos eivät vastaa, ohjelmoida toinen ohjelma siten, että se vastaa samaan syöttötietoon samalla tavalla kuin ensimmäinen ohjelma?

8) Jos käyttöopasta suojataan tekijänoikeudella kirjallisena teoksena, onko [direktiivin 2001/29] 2 artiklan a alakohtaa tulkittava siten, että kyseessä on käyttöopasta koskevan tekijänoikeuden loukkaus, jos toisen ohjelman tekijä toisintaa toisessa ohjelmassa jonkin seuraavista käyttöoppaassa kuvailluista seikoista tai huomattavan osan niistä:

a) valikoima tilastollisia operaatioita, joita on käytetty ensimmäisessä ohjelmassa

b) näiden operaatioiden kuvailemiseen käyttöoppaassa käytetyt matemaattiset kaavat

c) erityiset komennot tai komentoyhdistelmät, joilla näitä operaatioita voidaan käynnistää

d) vaihtoehdot, jotka ensimmäisen ohjelman tekijä on tarjonnut eri komentojen osalta

e) ensimmäisen ohjelman tunnistamat avainsanat ja syntaksi

f) oletusarvot, joita ensimmäisen ohjelman tekijä on päättänyt käyttää siinä tapauksessa, ettei käyttäjä määritä tiettyä komentoa tai vaihtoehtoa

g) niiden toistojen lukumäärä, jotka ensimmäinen ohjelma suorittaa tietyissä tilanteissa?

9) Onko [direktiivin 2001/29] 2 artiklan a alakohtaa tulkittava siten, että kyseessä on käyttöopasta koskevan tekijänoikeuden loukkaus, jos toisen ohjelman tekijä toisintaa käyttöoppaassa, jossa kuvaillaan toisen ohjelman toimintaa, ensimmäisen ohjelman tunnistamat avainsanat ja syntaksin tai huomattavan osan niistä?”

IV Asian tarkastelu

36. High Court of Justice (England & Wales), Chancery Divisionin esittämiä kysymyksiä voidaan mielestäni käsitellä seuraavalla tavalla.

37. Ensinnäkin kysymyksissä 1–3 ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii pääasiallisesti sitä, onko direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että tietokoneohjelman toiminnallisuuksia ja ohjelmointikieltä on pidettävä tämän ohjelman ilmaisuna ja ne voivat saada kyseisessä direktiivissä säädettyä tekijänoikeudellista suojaa.

38. Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii nähdäkseni neljännellä kysymyksellään tosiasiassa selvittämään, onko mainitun direktiivin 1 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklaa tulkittava siten, että sitä, että lisenssinhaltija toisintaa koodin tai kääntää datatiedostomuodon koodin muodon voidakseen kirjoittaa omaan tietokoneohjelmaansa lähdekoodin, joka lukee ja kirjoittaa tätä tiedostomuotoa, ei voida pitää toimena, jota varten tarvitaan lupa.

39. Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää kysymyksillään 5–7 unionin tuomioistuinta ensisijaisesti täsmentämään saman direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa säädettyä tekijänoikeuden haltijan suostumusvaatimusta koskevan poikkeuksen ulottuvuuden. Se pyrkii selvittämään erityisesti kattaako ilmaus ”ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin [siihen oikeutetulla henkilöllä] on oikeus” yksinomaan toimet, joihin tietokoneohjelman käyttölisenssin haltijalla on tämän lisenssin perusteella oikeus, ja vaikuttaako näin suoritettujen toimenpiteiden päämäärä lisenssinhaltijan mahdollisuuteen vedota tähän poikkeukseen.

40. Kysymyksissä 8 ja 9 ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii lopuksi selvittämään pääasiallisesti, onko direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohtaa tulkittava siten, että toisen tietokoneohjelman käyttöoppaassa kuvailtujen tiettyjen elementtien toisintaminen tietokoneohjelmassa tai käyttöoppaassa loukkaa ensiksi mainittua käyttöopasta koskevaa tekijänoikeutta.

A *Direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohdan mukainen tietokoneohjelman toiminnallisuuksien ja ohjelmointikielen suoja*

41. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kysymyksillään tosiasiassa direktiivillä 91/250 annetun suojan kohdetta ja laajuutta. Tässä on kyse erityisesti siitä, muodostavatko tietokoneohjelman toiminnallisuudet,[11] ohjelmointikieli sekä datatiedostomuodot kyseisen ohjelman ilmaisun ja voivatko ne tällä perusteella saada tämän direktiivin mukaista tekijänoikeudellista suojaa.

42. On muistettava, että mainitun direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on annettava tietokoneohjelmille suojaa kirjallisina teoksina. Tekijänoikeudellista suojaa sovelletaan kaikkiin tietokoneohjelman ilmaisumuotoihin mutta ei ideoihin ja periaatteisiin, jotka ovat tietokoneohjelman minkä tahansa osan perustana.[12] Tämän direktiivin johdanto-osan 14. perustelukappaleessa täsmennetään myös tämän tekijänoikeudellisen periaatteen mukaisesti, että siinä laajuudessa kuin logiikka, algoritmit ja ohjelmointikielet sisältävät ideoita ja periaatteita, nämä ideat ja periaatteet eivät saa mainitun direktiivin mukaista suojaa.

43. Kyseinen periaate sisältyy myös kansainvälisiin sopimuksiin. Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) tekijänoikeussopimuksen[13] 2 artiklassa säädetään erityisesti, että tekijänoikeussuoja ulottuu ilmauksiin, mutta se ei ulotu ideoihin, menettelytapoihin, toimintamenetelmiin tai matemaattisiin käsitteisiin sellaisenaan.

11 — Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näyttää käyttävän ennakkoratkaisukysymyksissään ja ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekstissä samassa merkityksessä termejä toiminto (function) ja toiminnallisuus (functionality). Selvyyden vuoksi käytän tässä ratkaisuehdotuksessa yksinomaan termiä toiminnallisuus.

12 — Ks. direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohta.

13 — Genevessä 20.12.1996 tehty sopimus on hyväksytty Euroopan yhteisön puolesta 16.3.2000 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2000/278/EY (EYVL L 89, s. 6).

44. Näin siksi, että teoksen omaperäisyys, johon oikeudellinen suoja perustuu, ei ole ideassa, joka on vapaasti kehitettävissä, vaan sen ilmaisussa.

45. Tietokoneohjelmien osalta direktiivissä 91/250 ei tarkenneta käsitettä ”kaikkia tietokoneohjelman eri ilmaisumuotoja”.

46. Määritelmän puuttuminen johtuu unionin lainsäätäjän nimenomaisesta tahdosta. Euroopan yhteisöjen komissio täsmensi direktiiviehdotuksessaan, [14] että ”asiantuntijat ovat esittäneet, että direktiivissä oleva määritelmä siitä, mikä on ohjelma, vanhentuu väistämättä, jos teknologinen kehitys muuttaa nykyisin tunnettujen ohjelmien luonnetta”. [15]

47. Unionin lainsäätäjä on kuitenkin todennut, että luovuus, osaaminen ja kekseliäisyys ilmenevät tavassa, jolla ohjelma on kehitetty. Ohjelmoija määrittelee tehtävät, jotka tietokoneohjelmalla suoritetaan ja analysoi keinot, joilla näihin tuloksiin päästään. Tietokoneohjelman tekijä valitsee kirjan kirjoittajan tavoin suoritettavat vaiheet ja näiden vaiheiden ilmaisutavasta syntyvät tietokoneohjelman erityiset ominaispiirteet, joita ovat nopeus, tehokkuus ja jopa tyyli. [16]

48. Tietokoneohjelma voi siis olla suojattu vasta siitä lähtien, kun näiden elementtien valinta ja järjestely ilmentävät tekijän luovuutta ja osaamista ja erottavat näin hänen teoksensa muiden teoksista. [17]

49. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt asiassa Bezpečnostní softwarová asociace 22.12.2010 antamassaan tuomiossa, [18] että direktiivillä 91/250 annettava suoja koskee tietokoneohjelmaa kaikissa ilmaisumuodoissaan, joilla se voidaan toistaa eri tietokonekielillä, kuten lähde- tai konekoodina. [19] Se on myös todennut, että mitä tahansa tietokoneohjelman ilmaisumuotoa on suojattava siitä lähtien, kun sen toisintaminen merkitsee tietokoneohjelman itsensä toisintamista eli kun tietokoneohjelma voi näin suorittaa toimintonsa. [20]

50. Tietokoneohjelman suoja ei siis rajoitu kyseisen ohjelman kirjallisiin osiin eli lähdekoodiin ja kohdekoodiin, vaan se ulottuu kaikkiin muihin elementteihin, joissa sen tekijän luovuus ilmenee.

51. Tässä tilanteessa on näin ollen pohdittava seuraavaksi sitä, voidaanko tietokoneohjelman toiminnallisuutta ja ohjelmointikieltä pitää ohjelman ilmaisuna ja voivatko ne näin saada direktiivin 91/250 mukaista suojaa.

1. Tietokoneohjelman toiminnallisuuksia koskeva tekijänoikeuden suoja

52. Tietokoneohjelman toiminnallisuus voidaan määritellä tietojärjestelmän tarjoamien mahdollisuuksien kokonaisuudeksi, tälle ohjelmalle ominaisiksi toimiksi. Toisin sanoen tietokoneohjelman toiminnallisuus on palvelu, jonka käyttäjä odottaa siltä saavansa.

53. Mielestäni tietokoneohjelman toiminnallisuuksia ei sinällään voida pitää tekijänoikeudella suojattavina direktiivin 91/250 1 artiklan 1 kohdan nojalla.

14 — Ehdotus neuvoston direktiiviksi tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta (KOM(88) 816 lopullinen, jäljempänä direktiiviehdotus).

15 — Ks. direktiiviehdotuksen toisen osan 1 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta, jonka otsikko on ”Erityiset säännökset”.

16 — Ks. direktiiviehdotuksen 2.3 kohta.

17 — Ks. direktiiviehdotuksen 2.5 kohta.

18 — Asia C-393/09 (Kok., s. I-13971).

19 — 35 kohta.

20 — 38 kohta.

54. Esitän vielä konkreettisen esimerkin. Kun ohjelmoija päättää kehittää tietokoneohjelman lentolippujen varaamiseen, sen ohjelmistoon sisältyy suuri määrä varaamiseen tarvittavia toiminnallisuuksia. Tietokoneohjelmalla pitää nimittäin ensin pystyä löytämään käyttäjän etsimä lento, sitten tarkistamaan vapaat paikat, varaamaan paikka, rekisteröimään käyttäjän tiedot, ottamaan huomioon verkkomaksutiedot ja lopulta tekemään sähköinen lippu tälle käyttäjälle.[21] Kaikki nämä toiminnallisuudet tai toimet määräytyvät hyvin täsmällisen ja rajatun tarkoituksen mukaan. Tässä ne siis muistuttavat ideaa. On siis mahdollista, että on olemassa samoja toiminnallisuuksia tarjoavia tietokoneohjelmia.

55. Sitä vastoin on olemassa lukuisia keinoja näiden toiminnallisuuksien konkretisoimiseksi, ja nämä keinot voivat saada tekijänoikeudellista suojaa direktiivin 91/250 nojalla. Kuten olemme huomanneet, luovuus, osaaminen ja kekseliäisyys ilmenevät tavassa, jolla ohjelma on kehitetty, siinä, miten se on kirjoitettu. Ohjelmoija käyttää muotoja, algoritmeja, jotka sinällään on suljettu tekijänoikeuden suojan ulkopuolelle,[22] koska ne ovat verrattavissa runoilijan tai romaanin kirjoittajan kirjallisessa luomistyössään käyttämiin sanoihin.[23] Kuitenkin tapa, jolla kaikki nämä elementit järjestetään, esimerkiksi tietokoneohjelman kirjoitustyyli, heijastaa tekijänsä henkisen työn tulosta ja sitä siis voidaan suojata.

56. Direktiiviä 91/250 edeltäneet valmistelutyöt mielestäni vahvistavat tämän arvioinnin muilta osin. Komissio nimittäin selvittää direktiiviehdotuksessaan, että tietokoneohjelmien saaman tekijänoikeudellisen suojan ensisijaisena etuna on, että se kattaa ainoastaan teoksen yksilöllisen ilmaisun ja antaa tällä tavoin halutun toimintavapauden muille tekijöille samankaltaisten tai jopa samanlaisten ohjelmien luomiseen sillä edellytyksellä, että he eivät kopioi.[24] Tämä näkökulma on erityisen merkittävä siksi, että tietokoneohjelmissa tarvittavia algoritmeja on olemassa melko paljon muttei rajoittamattomasti.[25]

57. Jos tietokoneohjelman toiminnallisuutta sinällään voitaisiin suojata, annettaisiin mahdollisuus ideoiden monopolisointiin, mikä haittaisi teknistä kehitystä ja teollista kehittämistä.

58. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lisäksi käsittääkseni sitä, loukataanko tietokoneen toiminnallisuuteen liittyvien lähdekoodin piirteiden toisintamisella toisen tietokoneohjelman lähdekoodissa ensimmäisen ohjelman tekijälle kuuluvia yksinoikeuksia.

59. Samoin kuin minkä tahansa muun teoksen, joka voi saada tekijänoikeudellista suojaa, tietokoneohjelman toiminnallisuuksien ilmaisun merkittävän osan toisintaminen voi mielestäni loukata tekijänoikeutta.

60. Asiassa Infopaq International 16.7.2009 antamassaan tuomiossa[26] unionin tuomioistuin totesi nimittäin, että teoksen eri osia suojataan direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdan nojalla sillä edellytyksellä, että ne sisältävät tiettyjä sellaisia elementtejä, joita voidaan pitää ilmauksena kyseisen teoksen tekijän henkisestä luomistyöstä.[27] Koska tietokoneohjelmaa on pidettävä täysin kirjallisen teoksen kaltaisena,[28] samaa arviointia on mielestäni sovellettava elementteihin, joita voidaan pitää tietokoneohjelman tekijän henkisen luomistyön ilmauksena.

61. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lisäksi sitä, voiko toisessa tietokoneohjelmassa toisinnetun toiminnallisuuden luonne tai laajuus tai se, miten yksityiskohtaisesti toiminnallisuus on toisinnettu toisessa ohjelmassa, vaikuttaa tähän arviointiin.

21 — Ks. High Court of Justicen (England & Wales) asiassa Navitaire Inc. v. EasyJet, 30.7.2004 antama tuomio ([2004] EWHC 1725 [Ch], 116 ja 117 kohta).

22 — Ks. kyseisen direktiivin johdanto-osan 14. perustelukappale ja 1 artiklan 2 kohta.

23 — Ks. direktiiviehdotuksen 2.4 kohta.

24 — Ks. direktiiviehdotuksen 3.7 kohta.

25 — Idem.

26 — Asia C-5/08, Infopaq International, tuomio 16.7.2009 (Kok., s. I-6569).

27 — Tuomion 39 kohta.

28 — Ks. direktiivin 91/250 1 artiklan 1 kohta. Ks. myös direktiiviehdotuksen 1 artiklan 2 kohta.

62. Katson, että ei voi.

63. Otetaan esimerkiksi lentolippujen varaamiseen tarkoitettu tietokoneohjelma. Ohjelman rakenne määrittelee sen toiminnallisuudet ja kuvailee näiden toiminnallisuuksien yhdistelmiä. Tämän yhdistelmän määrittää jo pelkkä kyseisen ohjelman tehtävä eli se, että käyttäjä saa lentolipun. On tarkastettava, onko lento olemassa, ja jos on, niin mihin päivän- ja kellonaikaan, onko siinä paikkoja jäljellä, jne. Toiminnallisuuden luonteesta ja laajuudesta riippumatta toiminnallisuus tai jopa eri toiminnallisuuksien yhdistelmä on mielestäni rinnastettavissa ideaan eikä niitä siis voida sellaisina suojata tekijänoikeudella.

64. Olen myös sitä mieltä, että tietokoneohjelman toiminnallisuuden suunnittelemiseen käytetyn asiantuntijuuden, taidon ja työn luonne ja laajuus eivät voi kyseenalaistaa tätä arviointia.

65. Haluankin muistuttaa, että direktiivin 91/250 1 artiklan 3 kohdassa säädetään, että tietokoneohjelmaa suojataan, jos se on omaperäinen siinä merkityksessä, että se on tekijänsä henkinen luomus. Tässä säännöksessä täsmennetään, ettei muita arviointiperusteita saa soveltaa arvioitaessa, suojataanko ohjelmaa.[29] Muun muassa kyseisen direktiivin johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa todetaan, että niihin arviointiperusteisiin, joita sovelletaan ratkaistaessa, voidaanko tietokoneohjelmaa pitää omaperäisenä teoksena, ei tule sisällyttää ohjelman laatua tai esteettistä arvoa koskevia seikkoja.

66. Siksi katson, että määriteltäessä, saako tietokoneohjelma oikeudellista suojaa tekijänoikeuden nojalla, on syytä ottaa huomioon tämän ohjelman suunnittelemiseen käytetyn ajan ja työn tai sen tekijän asiantuntijuuden tason sijasta sen kirjoittamisen omaperäisyyden aste.

67. Tässä asiassa kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, onko WPL toisintaessaan SAS-komponenttien toiminnallisuuksia toisintanut WPL-ohjelmistossaan merkittävän osan SAS-komponenttien elementeistä, jotka ovat niiden tekijän henkisen luomistyön ilmentymä.

2. Ohjelmointikielen tekijänoikeudellinen suoja

68. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii myös sitä, voidaanko tietokoneen ohjelmointikieltä suojata tekijänoikeudella direktiivin 91/250 nojalla.[30] WPL on nimittäin saanut WPL-ohjelmistonsa tulkitsemaan ja suorittamaan SAS-komentokielellä kirjoitettuja ohjeita.

69. Kuten edellä on todettu, tietokoneohjelma kirjoitetaan ensiksi lähdekoodimuodossa. Tämä koodi kirjoitetaan ohjelmointikielellä, joka toimii kääntäjänä käyttäjän ja koneen välillä. Se antaa tälle käyttäjälle mahdollisuuden kirjoittaa ohjeita kielellä, jota hän itse ymmärtää. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selvittää, että SAS-komentokieli koostuu lauseista, ilmauksista, optioista, formaateista ja toiminnoista, jotka ilmaistaan tunnisteina, toisin sanoen merkkijonoina, joita käytetään tiettyjen käytänteiden mukaisesti. Yksi SAS-komentokielen tunnisteiden päätyypeistä on nimi, esimerkiksi LOGISTIC tai UNIVARIATE. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää myös, että SAS-komentokielellä on oma syntaksi ja avainsanat.[31]

70. Patrick Rousselin mukaan ”ohjelmointikieli sellaisenaan muistuttaa tieteellistä teosta, teoreettista rakennelmaa, jolla pyritään järjestämään, määrittelemään ja siirtämään tietoja ohjelmistolähteiden kirjoittamiseksi sellaisessa muodossa, että ihminen ymmärtää ne helposti ja ne voidaan helposti muuttaa komennoiksi, jotka tietokone suorittaa. Ohjelmointikielellä suunnitellaan erityiset käytettävät erityismenetelmät ja helpotetaan ajatustyötä tietokoneen lähdeohjelmien kirjoittamisessa ja formalisoinnissa. Toisin kuin ohjelman, sen tavoitteena ei ole saada tietokonetta tuottamaan tiettyä tulosta vaan antaa ohjelman formalisointisäännöt, joiden avulla ohjelma saavuttaa tuloksen”.[32]

29 — Ks. myös direktiiviehdotuksen 1 artiklan 3 kohta.

30 — Ks. ennakkoratkaisupyynnön 67–69 kohta.

31 — Ks. ennakkoratkaisupyynnön 11 kohta.

32 — Ks. Roussel, P., ”La maîtrise d’un langage de programmation s’acquiert par la pratique”, *Revue Communication Commerce électronique* nro 4, huhtikuu 2005, tutkimus 15.

71. Tästä syystä katson, että ohjelmointikieli on toiminnallinen elementti, jonka avulla voidaan antaa ohjeita koneelle. Kuten olen SAS-komentokielestä todennut, ohjelmointikieli muodostuu kaikkien tuntemista sanoista ja merkeistä, jotka eivät ole lainkaan omaperäisiä. Mielestäni ohjelmointikieli kuuluu samaan ryhmään romaaninkirjoittajan käyttämän kielen kanssa. Se on siis itsensä ilmaisemisen keino, ei ilmaisu sinänsä.

72. Siksi katson, ettei sitä sinällään voida pitää tietokoneohjelman ilmaisuna, jolle voitaisiin näin antaa tekijänoikeudellista suojaa direktiivin 91/250 nojalla.

73. Tätä arviointia ei mielestäni kyseenalaista se, että tämän direktiivin johdanto-osan 14. perustelukappaleessa ilmoitetaan, että siinä laajuudessa kuin logiikka, algoritmit ja ohjelmointikielet sisältävät ideoita ja periaatteita, nämä ideat ja periaatteet eivät saa tämän direktiivin mukaista suojaa. SAS Institute nimittäin katsoo, että jos tätä johdanto-osan perustelukappaletta tulkitaan vastakohtaispäätelmänä, siitä ilmenee, ettei ohjelmointikieli ole suljettu tietokoneohjelmia koskevan tekijänoikeussuojan ulkopuolelle.

74. Mielestäni tässä johdanto-osan perustelukappaleessa tosiasiassa ainoastaan toistetaan periaate, jonka mukaan tekijänoikeudella suojataan ideoiden ilmaisua, ei varsinaisia ideoita sinällään. Ohjelmointikieltä ei siis sellaisenaan voida suojata. Koska tietokoneohjelman lähdekoodi on kirjoitettu ohjelmointikielellä, tätä ohjelmointikielen ilmaisua voidaan sen sijaan suojata direktiivin 91/250 1 artiklan nojalla.

75. Edellä esitetyn perusteella katson, ettei ohjelmointikieli sinällään ole sellainen tietokoneohjelman ilmaisumuoto, jolle voitaisiin antaa tekijänoikeudellista suojaa tämän säännöksen nojalla.

76. Kaiken edellä esitetyn perusteella katson, että direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, ettei tietokoneohjelman toiminnallisuuksia eikä ohjelmointikieltä sinällään voida suojata tekijäoikeudella. Kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, onko tämän tietokoneohjelman tekijä toisintaessaan näitä toiminnallisuuksia ohjelmassaan toisintanut merkittävän osan ensimmäisen ohjelman elementeistä, jotka ovat sen tekijän henkisen luomistyön ilmentymä.

B *Datatiedostomuotojen suoja direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohdan nojalla*

77. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksessään ensisijaisesti, syyllistyikö WPL oikeuksien loukkaamiseen, kun se selvitti SAS-tiedostomuodosta riittävästi tietoa voidakseen kirjoittaa omaan tietokoneohjelmaansa lähdekoodin, joka lukee ja kirjoittaa tässä tiedostomuodossa olevaa dataa.

78. Tämä kysymys johdattaa meidät pohtimaan seuraavaksi sitä, onko tiedostomuoto loogisena rajapintana [33] tietokoneohjelman ilmaisu, jota voidaan suojella direktiivin 91/250 nojalla, ja onko sitä tällä perusteella mahdollista analysoida tämän direktiivin 6 artiklan nojalla eri tietokoneohjelmien elementtien yhteentoimivuuden mahdollistamiseksi.

79. SAS Institute kuvaa tiedostomuotoja seuraavalla tavalla. SAS-ohjelmisto tallentaa tiedostoihin dataa ja poimii sitä sieltä. Tätä tarkoitusta varten tämä ohjelmisto käyttää tietyn määrän dataformaatteja, jotka ovat SAS Instituten kehittämiä. Näitä formaatteja voidaan pitää tyhjinä lomakkeina, jotka SAS-ohjelmiston pitää täyttää asiakkaan tiedolla ja joissa on varattuina erityiset alueet, joihin kirjoitetaan tietyt tiedot, jotta tämä ohjelmisto pystyy lukemaan ja kirjoittamaan tiedostoa oikein. [34]

80. Jotta WPL sai ohjelmalleen pääsyn SAS-datatiedostomuodossa tallennettuun käyttäjien dataan, se suunnitteli ohjelmansa siten, että se pystyy ymmärtämään ja tulkitsemaan tätä formaattia.

33 — Asianosaiset ja ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmeisesti hyväksyvät, että SAS-tiedostomuoto on looginen rajapinta.

34 — Ks. SAS Instituten kirjallisten huomautusten 96 kohta.

81. Mielestäni direktiivissä 91/250 rajapintoja ei suljeta tekijänoikeuden suojan ulkopuolelle. Sen johdanto-osan 13. perustelukappaleessa ainoastaan todetaan, että ideat ja periaatteet, jotka sisältyvät ohjelman eri osiin, rajapintoihin sisältyvät ideat ja periaatteet mukaan lukien, eivät saa tämän direktiivin mukaista tekijänoikeudellista suojaa.

82. Katson SAS Instituten tavoin, että SAS-datatiedostomuoto kuuluu olennaisena osana sen tietokoneohjelmaan. Muilta osin tämän direktiivin johdanto-osan 11. perustelukappaleessa todetaan, että ohjelman osia, jotka mahdollistavat tällaisen yhteenliittämisen sekä vuorovaikutuksen ohjelmiston ja laitteiston osien välillä, kutsutaan yleisesti ”rajapinnoiksi”. Koska rajapinta – tässä elementit, joilla luodaan, kirjoitetaan ja luetaan SAS-datatiedostomuotoa – on tietokoneohjelman osa, se siis ilmaistaan tässä ohjemassa lähdekoodina. Tästä seuraa, että jos rajapinnan ilmaisumuoto on merkittävä osa tietokoneohjelman ilmaisumuotoa, kuten tämän ratkaisuehdotuksen 59 ja 60 kohdasta ilmenee, se voi saada tekijänoikeudellista suojaa direktiivin 91/250 nojalla.

83. Tämän jälkeen jää ratkaistavaksi se, oliko WPL:llä kyseisen direktiivin 6 artiklan nojalla oikeus suorittaa takaisinmallinnus SAS-ohjelmiston ja sen WPL-ohjelmiston yhteentoimivuuden varmistamiseksi.

84. Rajapinta antaa nimittäin mahdollisuuden yhteentoimivuuteen, toisin sanoen kyvyn vaihtaa tietoa sekä käyttää tätä tietoa molemminpuolisesti [35] eri tietokoneohjelmien elementtien kesken. [36] Direktiivin 91/250 6 artiklan 1 kohdassa kuitenkin säädetään, että tiettyjen edellytysten täyttyessä oikeudenhaltijan suostumusta ei vaadita, jos koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen 4 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitetuin tavoin on välttämätöntä sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä. Tätä kutsutaan takaisinmallinnukseksi.

85. Direktiivin 91/250 6 artiklan 1 kohdassa säädetään tietokoneohjelman tekijän yksinoikeuksiin kohdistuvasta poikkeuksesta ja mielestäni sitä on tulkittava suppeasti. Tältä osin unionin lainsäätäjä on täsmentänyt kyseisen direktiivin johdanto-osan 21. ja 23. perustelukappaleessa, että takaisinmallinnukseen voidaan ryhtyä ainoastaan rajoitetuissa tapauksissa eikä sitä saa soveltaa tavalla, joka vahingoittaa oikeudenhaltijan oikeutta tai joka on ristiriidassa ohjelman tavanmukaisen hyväksikäytön kanssa.

86. Takaisinmallinnus on siis mahdollista silloin, kun sen suorittaa lisenssinhaltija, kun yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeellista tietoa ei ole aikaisemmin ollut helposti ja nopeasti lisenssinhaltijan saatavilla ja kun se rajoittuu niihin alkuperäisen ohjelman osiin, jotka ovat yhteentoimivuuden kannalta tarpeen. [37]

87. Sanavalintojen ”välttämätön” ja ”on tarpeen” käyttö kuvaa mielestäni unionin lainsäätäjän tahtoa tehdä takaisinmallinnuksesta poikkeuksellinen toimenpide. Mielestäni lisenssinhaltijan on osoitettava, että koodin toisintaminen tai sen muodon kääntäminen on ehdottomasti tarpeen yhteentoimivuuden saavuttamiseksi sen oman ohjelman elementtien kanssa.

88. Lopuksi katson, ettei takaisinmallinnuksesta saa seurata, että lisenssinhaltija voi kopioida tietokoneohjelman koodin omaan ohjelmaansa. Direktiivin 91/250 6 artiklan 1 kohdassa nimittäin säädetään, että tätä menetelmää voidaan käyttää ainoastaan *sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus* [38] tietokoneohjelmien eri elementtien välillä. Siinä ei millään tavoin anneta lupaa tietokoneohjelman koodin kopioimiseen.

89. Joka tapauksessa kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, täyttyvätkö kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan a–c alakohdassa luetellut edellytykset.

35 — Ks. direktiivin 91/250 johdanto-osan 12. perustelukappale.

36 — Ks. tämän direktiivin johdanto-osan 11. perustelukappale.

37 — Ks. direktiivin 91/250 6 artiklan 1 kohdan a–c alakohta.

38 — Kursivointi tässä.

90. Edellä esitetyn perusteella arvioin, että direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklaa on tulkittava siten, että sitä, että lisenssinhaltija toisintaa koodin tai kääntää tietyn tiedostomuodon koodin muodon voidakseen kirjoittaa omaan tietokoneohjelmaansa lähdekoodin, joka lukee ja kirjoittaa tätä tiedostomuotoa, ei voida pitää toimena, jota varten tarvitaan lupa, jos tämä toimenpide on ehdottoman välttämätön sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus eri ohjelmien elementtien välillä. Tämän toimenpiteen seurauksena ei saa olla, että kyseinen lisenssinhaltija voi kopioida tietokoneohjelman koodin omaan ohjelmaansa, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä.

C *Direktiivin 91/250 5 artiklan 3 kohdan ulottuvuus*

91. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään pääasiallisesti, sisältyvätkö direktiivin 91/250 5 artiklan 3 kohdan ilmaisuun ”ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin [siihen oikeutetulla henkilöllä] on oikeus” ainoastaan sellaiset toimenpiteet, jotka tietokoneohjelman käyttölisenssin haltijalla on oikeus tämän lisenssin perusteella suorittaa, ja vaikuttaako näiden toimenpiteiden suorittamisen päämäärä tämän lisenssinhaltijan mahdollisuuteen vedota tähän poikkeukseen.

92. Kyseisen säännöksen tavoite on selvä. Tarkkailemalla, tutkimalla tai kokeilemalla tietokoneohjelman toimintaa pyritään selvittämään ne ideat ja periaatteet, jotka ovat ohjelman minkä tahansa elementin perustana. Tämä säännös on jatkoa kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa mainitulle periaatteelle, jonka mukaan tietokoneohjelman minkä tahansa elementin perustana olevat ideat ja periaatteet eivät saa tekijänoikeudellista suojaa.

93. Mielestäni mainitun direktiivin 5 artiklan 3 kohdan tehokkaana vaikutuksena on estää ohjelman oikeudenhaltijoita suojaamasta tietokoneohjelman perustana olevia ideoita ja periaatteita välillisesti sopimusehdoilla. Tältä osin direktiivin 91/250 9 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä säädetään, että kaikki sopimusmääräykset, jotka ovat 5 artiklan 3 kohdan vastaisia, ovat mitättömiä.

94. Vaikka viimeksi mainitussa säännöksessä annetaan siihen oikeutetulle henkilölle oikeus tietokoneohjelman minkä tahansa elementin perustana olevien ideoiden ja periaatteiden selvittämiseen, siinä kuitenkin rajoitetaan tätä mahdollisuutta.[39] Näin ollen kyseinen henkilö voi tarkkailla, tutkia tai kokeilla tämän ohjelman toimintaa niiden *toimenpiteiden* rajoissa, *joihin hänellä on oikeus*.[40]

95. Mielestäni ilmauksella ”ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin [siihen oikeutetulla henkilöllä] on oikeus” viitataan toimiin, jotka sallitaan direktiivin 91/250 4 artiklan a ja b alakohdassa ja 5 artiklan 1 kohdassa. Oikeudenhaltijan yksinoikeuksiin nimittäin kuuluu oikeus toteuttaa tietyt toimet ja sallia ne.[41] Vain kyseinen oikeudenhaltija määrittelee nämä toimet myöntämässään lisenssissä. Oikeudenhaltija voi esimerkiksi sallia tietokoneohjelmansa toisintamisen, muttei sen kääntämistä tai muuntamista.

96. Tietyt toimet eivät lisäksi edellytä kyseisen direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukaan oikeudenhaltijan suostumusta, jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu, jos ne ovat tarpeen, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti, virheiden korjaaminen mukaan lukien. Unionin lainsäätäjä on täsmentänyt direktiivin 91/250 johdanto-osan 17. perustelukappaleessa, ettei tämän käytön kannalta välttämättömiä tietokoneen muistiin lukemisen ja ajamisen toimia voida kieltää sopimuksella.

39 — Ks. myös direktiivin 91/250 johdanto-osan 18. perustelukappale.

40 — Kursivointi tässä.

41 — Tämän direktiivin 4 artiklan a ja b alakohta.

97. Edellä esitetyn perusteella siis katson, että ilmaisulla ”ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin [siihen oikeutetulla henkilöllä] on oikeus” viitataan toimenpiteisiin, joihin tämä henkilö on saanut luvan oikeudenhaltijalta, sekä tietokoneohjelman aiotun tarkoituksen mukaisen käytön kannalta välttämättömiin ohjelman lataamisen ja ajamisen toimenpiteisiin.

98. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lisäksi sitä, onko tarkoituksilla, joita varten tietokoneohjelman toimintaa on tarkkailtu, tutkittu tai kokeiltu,[42] vaikutusta mahdollisuuteen vedota direktiivin 91/250 5 artiklan 3 kohdassa säädettyyn poikkeukseen.

99. Kuten on jo todettu, tämän säännöksen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi tietokoneohjelman minkä tahansa elementin perustana olevien ideoiden ja periaatteiden selvittäminen ja samalla välttyä tämän ohjelman tekijän yksinoikeuksien loukkaamiselta.

100. Mielestäni tämän säännöksen sanamuodosta ja rakenteesta ilmenee, ettei siitä saa seurata, että henkilöllä, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelman kappaletta, on pääsy lähdekoodin tai kohdekoodin kaltaiseen tekijänoikeudella suojattuun tietoon.

101. Kaiken edellä esitetyn perusteella siis katson, että direktiivin 91/250 5 artiklan 3 kohtaa, kun sitä tarkastellaan yhdessä tämän direktiivin 4 artiklan a ja b alakohdan ja 5 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että ilmauksella ”ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin [siihen oikeutetulla henkilöllä] on oikeus” viitataan toimenpiteisiin, joihin tämä henkilö on saanut luvan oikeudenhaltijalta, sekä tietokoneohjelman aiotun tarkoituksen mukaisen käytön kannalta välttämättömiin ohjelman lataamisen ja ajamisen toimenpiteisiin. Tämän säännöksen mukaisesti toteutetun tietokoneohjelman toiminnan tarkkailemisesta, tutkimisesta tai kokeilemisesta ei saa seurata, että henkilöllä, jolla on oikeus käyttää tämän tietokoneohjelman kappaletta, on pääsy lähdekoodin tai kohdekoodin kaltaiseen tekijänoikeudella suojattuun tietoon

D *Tietokoneohjelman käyttöoppaan suoja direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdan nojalla*

102. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii tällä kysymyksellä selvittämään pääasiallisesti, onko direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohtaa tulkittava siten, että jonkin toisen tietokoneohjelman käyttöoppaassa kuvailtujen tiettyjen elementtien toisintaminen tietokoneohjelmassa tai käyttöoppaassa loukkaa ensiksi mainittua käyttöopasta koskevaa tekijänoikeutta.

103. SAS-käyttöoppaat ovat teknisiä teoksia, joissa dokumentoidaan tyhjentävästi ja yksityiskohtaisesti jokaisen SAS-komponentin jokaisen osan toiminnallisuus, tarvittavat syötöt ja tarvittaessa odotetut tulokset. Ne on tarkoitettu hyötykäyttöön ja suunniteltu antamaan käyttäjälle paljon tietoa SAS-ohjelmiston ulkoisesta käyttäytymisestä. Niihin ei sisälly tietoa SAS-ohjelmiston sisäisestä käyttäytymisestä.

104. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että jokainen SAS-käyttöopas on omaperäinen kirjallinen teos, joka saa tekijänoikeudellista suojaa direktiivin 2001/29 nojalla.

105. Kyseisen direktiivin 2 artiklan a alakohdassa säädetään, että tekijällä on yksinoikeus sallia tai kieltää kappaleiden valmistaminen sen teoksista ”millä keinolla ja missä muodossa tahansa”. Mielestäni se, että väitetty oikeuden loukkaaminen koskee myös käyttöoppaiden toisintamista eri muodossa esitetyn teoksen kuten tietokoneohjelman luomiseksi, ei mielestäni sulje tätä toisintamista mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

42 — Nämä tarkoitukset on lueteltu seitsemännen kysymyksen a–g kohdassa.

106. Unionin tuomioistuin on jo edellä mainitussa asiassa Infopaq International antamassaan tuomiossa ottanut kantaa direktiivin 2001/29 2 artiklassa säädetyn suojan ulottuvuuteen. Se totesi, että tämän direktiivin johdanto-osan 21. perustelukappaleen mukaan kappaleen valmistamista koskevan oikeuden kattamat toimet on määriteltävä laajasti. Tämä vaatimus kyseisten toimien määrittelemisestä laajasti käy sitä paitsi ilmi myös tämän direktiivin 2 artiklan sanamuodosta, jossa käytetään sen kaltaisia ilmaisuja kuin ”suoraan tai välillisesti”, ”tilapäisesti tai pysyvästi”, ”millä keinolla [tahansa]” ja ”missä muodossa tahansa”. [43]

107. Tästä seuraa, että direktiivin 2001/29 2 artiklassa säädetyn suojan ulottuvuuden on mielestäni oltava sellainen, että siihen sisältyy myös tiettyjen elementtien toisintaminen sekä toisen ohjelman käyttöoppaassa että varsinaisessa tietokoneohjelmassa.

108. Nyt on siis ratkaistava kysymys siitä, onko WPL loukannut SAS Instituten SAS-käyttöoppaita koskevia tekijänoikeuksia, kun se on toisintanut WPL-käyttöoppaassa ja WPL-ohjelmistossa tiettyjä SAS-käyttöoppaisiin sisältyviä elementtejä.

109. Kuten tämän ratkaisuehdotuksen 43 kohdasta käy ilmi, tekijänoikeutta ohjaa periaate, jonka mukaan tekijänoikeuden suoja ulottuu ilmaisuihin, mutta ei ideoihin, menettelyihin, toimintamenetelmiin eikä matemaattisiin käsitteisiin sellaisenaan.

110. Tässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on ilmoittanut, että WPL on muun muassa ottanut SAS-käyttöoppaista avainsanat, syntaksit, komennot ja komentoyhdistelmät, vaihtoehdot, oletusarvot ja toistot ja toisintanut ne omassa ohjelmassaan ja WPL-käyttöoppaassa.

111. Mielestäni nämä elementit sinänsä eivät voi saada tekijänoikeudellista suojaa.

112. Olen tämän ratkaisuehdotuksen 69 ja 70 kohdassa havainnut, että ohjelmointikieli muodostuu sanoista ja merkeistä, ja että sillä on omat syntaksisääntönsä ja se käyttää omia avainsanojaan.

113. Eri komennoille varatut vaihtoehdot ovat toissijaista käyttäytymistä suhteessa tiettyyn komentoon. Toissijaisen käyttäytymisen avulla voidaan hallita pyydetyn käyttäytymisen yksityiskohtia. Tätä tarkoitusta varten riittää, että komentonimen jälkeen lisätään sanoja.

114. Oletusarvot, joita käytetään silloin, kun käyttäjä ei ole määrittänyt erityistä komentoa tai vaihtoehtoa, tekevät mahdolliseksi sen, että SAS-ohjelmisto hyväksyy sen, että komentonimet, vaihtoehdot tai datanimet jätetään pois tietyissä tilanteissa, jolloin nämä oletusarvot täyttävät näin syntyneet tyhjät aukot.

115. Tilastollisten operaatioiden valinnasta WPL:n esittämistä huomautuksista käy ilmi, että tilastollisten operaatioiden suorittaminen saadaan aikaan SAS-komentokielellä kirjoitettavilla komennoilla. SAS-käyttöoppaat sisältävät kuvauksen jokaisesta tilastollisesta operaatiosta, joka on lisätty SAS-ohjelmiston seuraaviin versioihin. WPL-ohjelmisto tarjoaa samaa tilastollisten operaatioiden valintaa käyttäjille, jotka kirjoittavat sovellusohjelmia SAS-komentokielellä. WPL-ohjelmisto ei toisinna näiden tilastollisten operaatioiden kuvausta, vaan ainoastaan suorittaa ne.

116. WPL esittää vielä, että SAS-käyttöoppaassa esitetyt matemaattiset kaavat kuvailevat tulosta, joka lasketaan syötetyn datan perusteella. Ei ole kyse ohjelman koodista, jota tarvitaan laskutoimitusten sarjan suorittamiseen. Matemaattista kaavaa voidaan nimittäin soveltaa lukuisilla eri tavoilla. WPL:n ohjelmoijat ovat kirjoittaneet lähdekoodin, joka pystyy suorittamaan matemaattisissa kaavoissa kuvailtujen laskutoimitusten kaltaisia laskutoimituksia.

43 — Tuomion 41 ja 42 kohta.

117. SAS-ohjelmistoon sisältyy lopuksi yksi erityinen tilastollinen operaatio, joka päättyy kahdeksaan toistoon. Koska WPL:n mukaan tämä arvo vaikuttaa lopputulokseen, ohjelmoijat ovat SAS-käyttöoppaat luettuaan luoneet lähdekoodin, joka myös pystyy suorittamaan kahdeksan toistoa.

118. Edellä esitetyn perusteella on todettava, että nämä eri elementit vastaavat mielestäni ideoita, menettelyjä, toimintamenetelmiä tai matemaattisia käsitteitä. Ne eivät siis voi sinällään saada direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdassa säädettyä tekijänoikeudellista suojaa.

119. Sitä vastoin tällaisten ideoiden, menettelyjen, toimintamenetelmien tai matemaattisten käsitteiden ilmaisu voi saada suojaa tämän säännöksen nojalla, jos se on luonteeltaan omaperäinen.

120. Ainoastaan näiden sanojen valitsemisen, järjestämisen ja yhdistämisen kautta tekijä voi nimittäin ilmaista luovuuttaan omaperäisellä tavalla ja päätyä lopputulokseen, joka muodostaa henkisen luomuksen. [44]

121. Joka tapauksessa kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, onko käsiteltävässä asiassa kyse tällaisesta tilanteesta.

122. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että jonkin toisen tietokoneohjelman käyttöoppaassa kuvailtujen tiettyjen elementtien toisintaminen tietokoneohjelmassa tai käyttöoppaassa voi loukata ensiksi mainittua käyttöopasta koskevia tekijänoikeuksia, jos näin toisinnetut elementit ovat niiden tekijän henkisen luomistyön ilmentymä, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä.

V Ratkaisuehdotus

123. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa High Court of Justice (England & Wales), Chancery Divisionin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/250/ETY 1 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, ettei tietokoneohjelman toiminnallisuuksia eikä ohjelmointikieltä sinällään voida suojata tekijäoikeudella. Kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä, onko tämän tietokoneohjelman tekijä toisintaessaan toiminnallisuuksia ohjelmassaan toisintanut merkittävän osan ensimmäisen ohjelman elementeistä, jotka ovat sen tekijän henkisen luomistyön ilmentymä.

2) Direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklaa on tulkittava siten, että sitä, että lisenssinhaltija toisintaa koodin tai kääntää tietyn tiedostomuodon koodin muodon voidakseen kirjoittaa omaan tietokoneohjelmaansa lähdekoodin, joka lukee ja kirjoittaa tätä tiedostomuotoa, ei voida pitää toimena, jota varten tarvitaan lupa, jos tämä toimenpide on ehdottoman välttämätön sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus eri ohjelmien elementtien välillä. Tämän toimenpiteen seurauksena ei saa olla, että tämä lisenssinhaltija voi kopioida tietokoneohjelman koodin omaan ohjelmaansa, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä.

3) Direktiivin 91/250 5 artiklan 3 kohtaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 4 artiklan a ja b alakohdan ja 5 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että ilmaisulla ”ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin [siihen oikeutetulla henkilöllä] on oikeus” viitataan toimenpiteisiin, joihin tämä henkilö on saanut luvan oikeudenhaltijalta, sekä tietokoneohjelman aiotun tarkoituksen mukaisen käytön kannalta välttämättömiin ohjelman lataamisen ja ajamisen toimenpiteisiin. Mainitun säännöksen

44 — Ks. vastaavasti em. asia Infopaq International, tuomion 45 kohta.

mukaisesti toteutetun tietokoneohjelman toiminnan tarkkailemisesta, tutkimisesta tai kokeilemisesta ei saa seurata, että henkilöllä, jolla on oikeus käyttää kyseisen tietokoneohjelman kappaletta, on pääsy lähdekoodin ja kohdekoodin kaltaiseen tekijänoikeudella suojattuun tietoon.

4) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 2 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että jonkin toisen tietokoneohjelman käyttöoppaassa kuvailtujen tiettyjen elementtien toisintaminen tietokoneohjelmassa tai käyttöoppaassa voi loukata ensiksi mainittua käyttöopasta koskevaa tekijänoikeutta, jos näin toisinnetut elementit ovat niiden tekijän henkisen luomistyön ilmentymä, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä.